

Öğretmen Adaylarının Davranışlarının Demokratik Sınıf Ortamı Açısından Değerlendirilmesi

The Evaluation of the Teacher Candidates Behavior at with Respect of a Democratic Class Atmosphere

Yücel KAYABAŞI¹

¹Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, yucelk@gazi.edu.tr

ÖZET

Demokratik bir sınıf ortamı açısından Gazi Eğitim Fakültesinde okuyan öğretmen adaylarının demokrasi ilkelerine katılma düzeyleri ile bu ilkeler doğrultusunda öğretmen adaylarının hem kendilerinin sınıf içi davranışlarının hem de öğretim elemanlarının sınıf içi davranışlarını değerlendirmeleri amaçlanmaktadır. Araştırma, betimsel nitelikte olan bir alan çalışmasıdır. Araştırma, 2008-2009 eğitim-öğretim yılında Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesinde okuyan öğretmen adaylarından seçkisiz örnekleme yöntemiyle seçilmiş toplam 558 öğretmen aday üzerinde uygulanmıştır. Çalışmada beşli likert tipi derecelendirilmeli ölçek kullanılmıştır. Derecelerin test edilmesinde anlamlılık düzeyi 0,05 olarak alınmıştır. Elde edilen verilerin analizinde aritmetik ortalama, frekans, yüzde, standart sapma gibi betimsel istatistikler ile ele alınan değişkenlere göre t- testi kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre öğretmen adayların hem demokrasi ilkelerine yüksek oranda katıldıkları, hem kendi davranışlarını değerlendirmede hem de öğretim elemanlarının sınıf içindeki davranışlarını değerlendirmelerinde görüşleri arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Demokratik sınıf ortamı, Öğretmen adayı, Değerlendirme.

ABSTRACT

In this study it is aimed to learn the levels of participation into the principles of democracy and make the prospective teacher candidates studying at Gazi University, Faculty of Education evaluate the in-class behaviors of both their instructors and their own ones with respect of a more democratic class atmosphere. This study is a descriptive field study. The study was applied on randomly chosen 558 teacher candidates who were studying at Gazi University, Faculty of Education in 2008-2009 educational year. In the study five grid Likert scale was used. The reasonable level while testing the levels was taken as 0,05. In the analysis of the gathered results the mean, frequency, percentage, standard deviation were used as well as the t-test according to the variants presumed. According to the findings of the study, a reasonable difference was seen on teacher candidates' highly rated participation into the principles of democracy and their evaluating the in-class behaviors of both their instructors and their own ones.

Keywords: Education, The democratic in-class, Teacher candidate, Evaluation.

GİRİŞ

Eğitim insanları belli amaçlara göre yetiştirme sürecidir. Her toplum kendi kültürünün özelliklerini yeni kuşaklara aktarır. Toplumda bireyler doğumundan ölümüne kadar kendi kültürünün istek ve beklentilerine uyacak şekilde kültürlenir. Öyle ki eğitim, bireyin doğumundan ölümüne süregelen bir olgu olduğundan ve politik, sosyal, kültürel ve bireysel boyutları aynı anda içinde bulundurduğundan, tanımının yapılması zor bir kavramdır. Bireylerin toplumun standartlarını, inançlarını ve yaşama yollarını kazanmasında etkili olan tüm sosyal süreçlerdir. Kişinin yaşadığı toplum içinde değeri olan, yetenek, tutum ve diğer davranış biçimlerini geliştirdiği süreçlerin tümüdür. Seçilmiş ve kontrollü bir çevrenin (özellikle okulun) etkisi altında sosyal yeterlilik ve optimum bireysel gelişmeyi sağlayan sosyal bir süreçtir. Eğitim, önceden saptanmış esaslara göre insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkiler dizisidir. Ertürk (1981), Fidan ve Erden (1987) ve Demirel (2010)'e göre eğitimi, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istedik değişme meydana getirme sürecidir.

Bir toplumun kalkınmışlık düzeyi onun eğitime verdiği öneme bağlıdır (Doğan: 2004: 135). Eğitim, insanın sosyal beceriler geliştirmesine katkıda bulunmasının yanı sıra toplumları ve bireyleri geleceğe hazırlar ve demokrasi içerisinde bireylerin yaratıcılıklarını en üst düzeye çıkarmayı hedefler(Şişman ve Turan, 2005:100). Öyle ki, eğitim ve demokrasi birbiri içerisinde ilerleyen vazgeçilmez iki unsuru oluşturmaktadır (Miser, 1991:49). Demokratik ortamlarda yapılan açık uçlu eğitim faaliyetleri insan aklına ve bilime bağlıdır. Demokrasinin bir yaşam biçimi hâline getirilmesi arzulanan bir gerçektir. Demokrasi yaşandıkça öğrenilen bir yönetim ve yaşam biçimidir. Eğer demokrasiye inanan ve bunu yaşama geçiren bireyler yetiştirilmek isteniyorsa eğitim ortamlarının, başta da sınıfların demokratik bir biçimde yönetilmesi ve sınıflarda demokrasinin yaşanması gereklidir (Demirtaş, 2004: 15).

Demokrasi, yalnızca demokrasi ilkelerinin kabul edilmesi ile gerçekleştirilmez. Önemli olan demokrasinin yaşayarak öğrenilmesidir. Demokrasi ile yönetilen ülkelerde

demokrasi kültüründen bahsedilebilir. Demokrasi kültürünün en önemli unsuru ise eğitimidir. Bir insan demokrasiyi tanır ve ona inanırsa, onu yaşayıp yaşatabilir. Demokrasinin yerleşmesinde en önemli faktörlerden biri de demokrasinin bilinmesidir. Bu da eğitim sayesinde gerçekleşebilir. Çünkü demokrasinin ilkeleri okul kültürü ile birleştiği an yerleşecektir. Demokrasinin yerleşmesi demokrasinin bütün kurumlarda benimsenmesi ile ilgilidir. Demokrasi kültürü ilk önce ailede kazanılır, eğitim ile pekişir ve diğer ortamlarda sürdürülür. Öncil (2000); Chatterjee (2003); Şimşek ve diğerleri(2004), Duman ve Koç (2004), Genç ve Kalafat (2008), Mabovulai (2009) göre) insanın yetişmesinde önemli unsur olan aile içindeki hoşgörü, tutum ve davranışlar, demokrasi kimliğinin ortaya çıkmasına neden olmakta. Duygu ve düşüncelerinin dikkate alınmadığı bir aile ortamında yetişen çocukların demokratik kimliğe sahip olmaları beklenemez. Demokrasi, özgürlüğe büyük önem vermektedir. Çünkü insanlar özgür oldukları zaman bireysel farklılıkları belirleyebilmektedir. Bu farklılıkların belirginleşmesinde eğitim önemli role sahiptir. Demokratik okul kültürünün oluşması öğrencilerin başarısını artıracaktır. Eğitim kurumlarında, eğitimin başarılı olabilmesi için; öğretimde demokratik özellikleri güçlendirecek vurguların yapılması, aile ve diğer toplumsal kurumların desteği ve katılımı şarttır. Demokrasi eğitimi için öğrencinin düşündüklerini aktarabilmesi önemli çünkü, öğrencilerin düşüncelerini rahatlıkla tartışabilecekleri ortamlar hazırlanmalıdır. Öğrencilerin demokrasi sürecine kendilerini adanmalarının etkili yollarından biri de bazı uygulama imkânlarının onlara verilmesidir. Okul yönetiminde söz sahibi olmak örnek olarak verilebilir.

Eğitimin en önemli öğelerinden biri olan öğretmen, öğrencilerin demokrasinin gerektirdiği bilgi, tutum ve becerileri ancak demokratik bir sınıf ortamında kazandırabilir. Cangelosi'ye (1988'den aktaran Başar, 2004) göre demokratik bir sınıf ortamında öğretmen, ne yetkeci, ne de serbest bırakıcı olmalıdır. Öğrenci, sınıf kurallarının belirlenmesinde söz hakkına sahip olmalı, ödül veya ceza nedeniyle değil, işini yapmanın gerçek yararlarını bilerek ve bunun süreçlerine katılarak işine güdülenmelidir. Demokratik bir lider olarak öğretmen, öğrencilerin görüşlerini alır,

yapılacak işler konusunda onlarla uzlaşır, çalışma düzenlerini seçme hakkı tanır. Bu konuda yapılan bir araştırmada, demokratik davranılan gruptaki öğrenciler, arkadaşlarına karşı olumlu tutum geliştirmiş, işlerinden zevk almışlar, grubun başarısı az da olsa artmıştır. Yetkeci davranılan grubun başarısı daha yüksek olmuş ama öğrencilerin gerilimi artmış, gruba ve öğretmene olumsuz tutum takınmışlardır. Serbest bırakılan grup araştırmadaki en etkisiz ve başarısız grup olmuştur (Başar, 2004: 72).

Bilgi toplumu insanların sahip olmaları gereken bir takım nitelikler vardır. Bu nitelikler; araştırma yapabilmek, sorun çözebilmek, yaratıcı ve eleştirel düşünebilmek, empati kurabilmek ve demokratik değerlere sahip tutumları sergileyebilmek olarak ifade edebiliriz. Değişimin ve dönüşümün çok hızlı olduğu günümüzde bu özelliklere sahip ve bunları yaşantısına geçirebilmiş bireylere olan ihtiyaç çok daha fazladır. Bu da ancak demokrasinin bir yaşam biçimi olarak algılandığı demokratik ortamlarda mümkün olmaktadır (Genç ve Kalafat 2008: 212-213). Dewey, demokratik toplumda değişimin ve gelişimin toplum için oluşturduğu tehdidin ancak doğru ve demokratik bir eğitimle mümkün olabileceğini belirtmektedir. Fakat geleneksel öğretim yöntemleriyle demokrasi anlayışını kazandırmak oldukça zordur (Schweisfurth 2002: 303). Demokratik yaşam kültürünü ve demokratik değerleri kazandırma görevi, okulun ve eğitim programlarının temel görevleri arasında sayılmaktadır (Davis, 2003; Blair, 2003). Davies (1999) demokratik yaşam kültürünün gelişmesini, eğitim sistemlerinin demokratik oluşuna bağlamaktadır.

Demokratik eğitim, “amacı, programları, yöntem ve teknikleri, dayandığı temel ilkelere göre saptanan eğitim”dir (Oğuzkan, 1974:49). Geleneksel eğitim ile demokratik eğitim arasındaki ayrımların ortaya konulması, demokrasi eğitiminin niteliğini belirleyecektir (Kömlüksiz, 1984). Demokratik eğitim, eğitim sisteminde görev yapan herkesin laikliğin temel ilkelerine uygun davranışlar göstermeleriyle mümkün olacaktır (Karakütük, 2002:36). Demokrasi eğitiminde “seçme ve seçilme”, “eleştirme ve eleştirilme”, “sorumluluk duygusu”, “kendine güven duygusu”, “yardımlaşma duygusu”, “arkadaşlık”, “adalet”, “zihinsel eğitim”, “toplumsal eğitim”, “Ahlak eğitimi” gibi önemli kavramlar arasında sayılabilir (Binbaşıoğlu, 2000: 37). Demokrasi

eğitimi yalnızca ülkemiz eğitim sisteminin konusu değil, birçok ülkenin eğitim sistemlerinin temel konuları arasında yer almaktadır (Wyett, 1999). Bir yaşam biçimi olan demokrasi, öğrenilmek zorundadır. Demokratik ülkelerde bu işlevin yerine getirilmesi, öncelikle eğitim sisteminden beklenir. Bunun için, her şeyden önce eğitim sistemi, tüm kuruluşları ve belirlenen amaçlarıyla, bu amaçlara ulaşmada kullanılacak öğretim programları ve izlenecek yöntemleriyle, demokratik olmak zorundadırlar (Güçlü 1990). Aynı zamanda eğitimin demokratikleştirilmesi, rejimin demokratikleştirilmesinin bir parçasıdır. Eğitimin demokratikleştirilmesiyle; eğitim hakkından yararlanmanın demokratikleştirilmesi, eğitimin içeriğinin demokratikleştirilmesi, diğer bir deyişle eğitim programı ve ders kitaplarının çağdaş ve bilimsel bir öze kavuşturulması, eğitim yönetiminin ve denetiminin demokratikleştirilmesi beklenir (Tanıllı 1989:100). Demokratikleşmiş birey, düşüncelerini özgürce söyleyen, başkalarıyla iş birliği yapmakta becerikli, öğrenmeye ve araştırmaya tutkulu, kendinin ve toplumun sağlığını koruyan ve üretici olan bireydir (Başaran, 1987:10-11).

Sınıf ortamı, okul etkinliklerine öğrencilerin katılımı ve okulun örgüt havası, öğrencilerin politik tutumlarıyla ilişkili bulunan temel etkenlerdendir. Demokratik bir sınıf ortamının varlığı, öğrenci başarısını etkileyen önemli etkenlerden biri olduğu kadar, öğrencilerde demokratik tutum ve davranışların geliştirilmesinde de önemli bir etkidir. Özellikle sınıf ortamında demokratik davranışlar sergileyen öğretmenler, öğrencilere demokrasi konusunda model oluşturabilirler (Aydoğan ve Kukul, 2003:29-30) .

Demokrasi, ancak demokratik ortamlarda uygulanarak öğrenilebilir. Bunun içinde en etkili ortamlardan biriside sınıf ortamıdır. Öğretmenlerin, demokratik bir sınıf ortamı oluşturarak ders işlemlerinin, öğrencilerde demokratik davranışlar geliştirmelerinin yanı sıra, öğrenci başarısının da önemli ölçüde artmasına neden olacaktır. Demokrasinin yaşama geçirilmesi, ancak demokrasi ilkeleri doğrultusunda davranışlarla mümkün olacaktır. Demokratik bir sınıf ortamı da, öğretmen ve öğrencilerin bu ilkeler doğrultusundaki davranışlarıyla oluşturulabilecektir.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırma, öğretmen adaylarının demokrasi ilkelerine katılma düzeyleri ile bu ilkeler doğrultusunda hem kendilerinin hem de öğretim elemanlarının sınıf içi davranışlarını değerlendirmeleri amaçlanmaktadır.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere cevap aranmaya çalışılmıştır.

1. Öğretmen adayları, demokrasi ilkelerine ne ölçüde katılmaktadırlar?
2. Öğretmen adayları, sınıf içerisinde kendi davranışlarını demokrasi ilkelerine uygunluğu açısından nasıl değerlendirmektedirler?
3. Öğretmen adaylarının demokrasi ilkelerine katılmaları ile sınıf içi davranışlarının demokrasi ilkelerine uygunluğunu değerlendirmeleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
4. Öğretmen adayları, öğretim elemanlarının sınıf içi davranışlarını, demokrasi ilkelerine uygunluğu açısından nasıl değerlendirmektedirler?
5. Öğretmen adaylarının cinsiyeti ile demokrasi ilkelerine katılma düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
6. Öğretmen adaylarının branşları (sözel ve sayısal olarak) ile demokrasi ilkelerine katılma düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

YÖNTEM

Bu araştırma, öğretmen adaylarının demokrasi ilkelerine katılma düzeyleri ile hem kendilerinin hem de öğretim elemanlarının sınıf içi davranışlarını değerlendirmelerine ilişkin var olan görüşlerini ortaya koymaya yönelik betimsel nitelikte bir alan çalışmasıdır. Betimsel araştırmalar, geçmişte ya da şu an var olan durumu var olduğu biçimiyle saptamayı amaçlayan bir araştırmadır. Olayları, obje ve problemleri anlama ve anlatmada ilk aşamayı oluşturmaktadır. Bilimsel faaliyetler olayların betimlenmesiyle başlar. Bu sayede onları daha iyi anlayabilme, gruplayabilme olanağı

sağlanır ve aralarındaki ilişkiler saptanmış olur. Bu tür araştırmalar, çok sayıda obje ya da denek üzerinde ve belli bir zaman kesiti içinde gerçekleştirilmektedir(Kaptan, 1998).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini; 2008-2009 eğitim-öğretim yılında Gazi Eğitim Fakültesinde okuyan tüm öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, aynı fakültede okuyan ve seçkisiz örnekleme yöntemiyle seçilmiş 558 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Örnekleme alınan öğretmen adaylarının cinsiyet ve branşlarına göre dağılımları Tablo 1 ve Tablo 2 'de verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmen Adaylarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kız	314	56
Erkek	244	44
Toplam	558	100

Tablo 1'e göre örneklem grubunun % 56'sını kız öğretmen adayları, % 44'ünüde erkek öğretmen adayları oluşturmaktadır. Tablo 2'de ise örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin branşlarına göre dağılımları yer almaktadır.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Branşlarına Göre Dağılımı

Branşı	Frekans (f)	Yüzde (%)
Sözel	328	59
Sayısal	230	41
Toplam	558	100

Tablo 2'ye göre örneklem grubunun % 59'unu sözel branşlarda, % 41'ini de sayısal branşlarda okuyan öğretmen adayları oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak, Kömleksiz (1984) tarafından hazırlanan “Demokratik Bir Sınıf Ortamı Açısından Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Elemanlarının ve Öğrencilerinin Davranışlarının Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde kullanmış olduğu ölçekten izin alınarak yararlanılmıştır. Kömleksizin (1984) hem öğretim elemanlarına hem de öğrencilere uyguladığı ölçek, bu araştırmada sadece öğrencilere uygulanmıştır. Üç ayrı bölümden oluşan ölçeğin birinci bölümünü “Demokrasi İlkeleri”, ikinci bölümünü “Öğretmen adaylarının kendi davranışlarını değerlendirmeleri” ve üçüncü bölümünü de “Öğretmen adaylarının öğretim elemanlarının sınıf içindeki davranışlarını değerlendirmeleri” oluşturmaktadır. Kömleksiz (1984) tarafından geliştirilen ölçekle ilgili uzman kanıları dışında her hangi bir geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmamıştır. Bu araştırmada kullanılan ölçekte toplam 102 madde bulunmakta, ancak bu maddelerden 22 tanesinin yapılan madde analizi sonucu, madde güvenirlik katsayıları 0.30’un altında çıkması nedeniyle ölçekten çıkartılarak geriye kalan 80 madde üzerinden istatistiksel işlemler yapılmıştır. Üç boyuttan oluşan ölçeğin birinci alt boyutu olan “Demokrasi İlkeleri”ne ait Cronbach Alfa katsayısı $\alpha=0.83$, açıklanan toplam varyans ise 61.83, ikinci alt boyutu olan “Sınıf İçindeki Öğrencilerin Kendi Davranışlarının Değerlendirilmesine” ait Cronbach Alfa katsayısı $\alpha=0.80$, açıklanan varyans ise 52,93 ve üçüncü alt boyutu olan “Öğretim Elemanlarının Sınıf İçindeki Davranışlarının Değerlendirilmesi”ne ait Cronbach Alfa katsayısı ise $\alpha=0.76$, açıklanan varyansta 44.70 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin toplamda ise Cronbach Alfa katsayısı $\alpha=0.83.81$, açıklanan toplam varyansta 62.53’dir. Araştırmada 4’lü likert türü derecelendirmeli ölçek kullanılmıştır. Bu ölçek, “Her Zaman Katılıyorum“, ”Ara Sıra Katılıyorum“, ”Kararsızım” ve “Hiçbir Zaman Katılmıyorum” şeklinde sıralanmaktadır. Kömleksizin (1984) yaptığı yüksek lisans tez çalışmasında yer alan demokrasi ilkeleri ve bu ilkelerin davranışsal göstergeleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 3. Demokrasi İlkeleri ve İlkelerin Davranışsal Göstergeleri

<p>1.İlke: Hiçbir düşüncenin içeriğine sınır getirilemez (şiddete yol açmadığı sürece düşünceler; yararlı ya da yararlı, ılımlı ya da aşırı, meşru ya da meşru olmayan düşünceler diye ayrılamaz).</p> <p>Davranışlar:</p> <p>1-Kendiniz gibi düşünmeyenlerin hatada olduklarını iddia etmekten sakınıyor musunuz ?</p> <p>2-Arkadaşlarınızın ve öğretim elemanlarınızın düşüncelerine saygı gösteriyor musunuz ?</p> <p>3-Arkadaşlarınızın ve öğretim elemanlarınızın görüşlerini tarafsız bir gözle bakarak anlamaya çaba gösteriyor musunuz ?</p> <p>4- Olaylara çok yönlü bakıyor musunuz ?</p> <p>2.İlke:Düşünceler özgürce açıklanmalıdır.</p> <p>Davranışlar:</p> <p>1-Arkadaşlarınızın ve öğretim elemanlarınızın kendi görüşlerini özgürce açıklamalarını engelleyecek "laf atma, küçümseme, el kol hareketleri" gibi davranışlarda bulunmaktan kaçınıyor musunuz ?</p> <p>2- Söz alan bir arkadaşınızı, konuşması bitene kadar dinliyor musunuz ?</p> <p>3.İlke:Düşünceler özgürce örgütlenmelidir (Bu örgütlenme, dernekleşmeye, partileşmeye dek uzanır).</p> <p>Davranışlar:</p> <p>1-Sınıf içi etkinliklerle ilgili verilecek bir kararın, kendi düşünceleriniz doğrultusunda çıkmasını sağlamak için arkadaşlarınızı etkiliyor musunuz ?</p> <p>2- Düşüncelerinize aykırı olsa bile, sınıf etkinlikleri ile ilgili bir konuda, aynı düşünceler doğrultusunda birleşen arkadaşlarınızı engellemekten kaçınıyor musunuz ?</p> <p>3- Grup çalışmalarında, genellikle aynı düşünceleri paylaştığınız arkadaşlarınızı tercih ediyor musunuz ?</p> <p>4- Sınıf etkinlikleri ile ilgili bir karar verinceye değin, kararı etkilemek için elinizden gelen çabayı gösteriyor musunuz ?</p> <p>İlke 4: Irk, cinsiyet, ekonomik varlık ya da düşünsel yeterlik gibi kayıtlarla sınırlanmaksızın, her yurttaş, genel ve eşit oy hakkına sahiptir.</p> <p>Davranışlar:</p> <p>1-Sınıf etkinlikleri ile ilgili anlaşma sağlanamayan bir konuda, sınıf üyelerinin oylarına başvurulmasını istiyor musunuz ?</p> <p>2- Oylamaya konulan bir konuda, kendi düşüncelerinize aykırı bir karar çıkacağını bilseniz bile oylamayı engellemekten kaçınıyor musunuz?</p> <p>3- Oylamaya konulan bir konuda, oyunuzu bir etki altında kalmaksızın, kendi düşüncelerinizin doğrultusunda kullanıyor musunuz ?</p> <p>İlke 5:Azınlıkların hakları korunmak koşuluyla, çoğunluğun karar verme ve yönetme hakkı vardır</p> <p>Davranışlar:</p> <p>1-Sınıf etkinlikleri ile ilgili olarak, sınıf üyelerinin çoğunluca benimsenen kararlara uyuyor musunuz ?</p> <p>2-Sınıf bir/birkaç üyesi tarafından, sınıfça benimsenmiş davranış kurallarına karşı getirilen önerilerin, düşüncelerinize aykırı olsa da, tartışılmasına karşı çıkmaktan sakınıyor musunuz ?</p> <p>3- Sınıf bir/birkaç üyesi, sınıfça benimsenmiş davranış kurallarına aykırı davranırsa, bu davranışlarının nedenlerinin tartışılıp bir karara varılması için çaba gösteriyor musunuz ?</p> <p>İlke 6:Herkes yasalar önünde eşittir.</p> <p>Davranışlar:</p> <p>1- Grup çalışmalarında, size ayrılan süreyi, diğer arkadaşlarınızı engellemeyecek biçimde, yerinde ve zamanında kullanıyor musunuz ?</p> <p>2- Grup ya da bireysel çalışmalarda, arkadaşlarınıza, ayırım gözetmeksizin aynı şekilde olumlu ya da olumsuz eleştiriler yöneltiyor musunuz?</p> <p>3- Sizin ya da arkadaşlarınızın aleyhine olacak şekilde, sınıfça saptanmış davranış kurallarına ters düşen davranışlara karşı çıkıyor musunuz ?</p> <p>4- Haksız bir uygulamayla karşılaştığınızda (örneğin, işlemediğiniz bir suçtan dolayı cezalandırılmak gibi) hakkınızı saptanmış kurallar</p>

<p>çerçevesinde savunuyor musunuz ?</p> <p>İlke 7: İnsan aklıma inanmak esastır.</p> <p>Davranışlar:</p> <p>1-Olaylara eleştirel bir gözle bakıyor musunuz ?</p> <p>2-İleri sürülen bir sav karşısında, bu savı destekleyecek kanıtlar biliyor musunuz ?</p> <p>3- İleri sürülen bu sava karşı kanıtlar bulup kendi görüşünüzü savunuyor musunuz ?</p> <p>İlke 8: İnsan onuruna saygı ve insan kişiliğine değer vermek esastır.</p> <p>Davranışlar:</p> <p>1-Sınıf içinde, öğretim elemanlarınız ya da arkadaşlarınız aleyhinde söz söylemekten sakınıyor musunuz ?</p> <p>2- Bireysel ya da grup çalışmalarını eleştirirken, önce olumlu eleştirilerinizi yöneltmeye özen gösteriyor musunuz ?</p> <p>3- Arkadaşlarınız ya da öğretim elemanlarınızla ilgili özel, ya da gizli sayılabilecek bilgileri açıklamaktan sakınıyor musunuz ?</p> <p>İlke 9: Bireyler, anlayış ve işbirliği içinde çalışmalıdır.</p> <p>Davranışlar:</p> <p>1-Grup çalışmalarında, kendi üzerinize düşen görevleri yerine getiriyor musunuz?</p> <p>2-Sahip olduğunuz bilgileri, arkadaşlarınızla paylaşmaktan hoşlanıyor musunuz?</p> <p>3-Grup çalışmalarında aldığımız sorumluluğu yerine getiremediğiniz ya da sınıfta benimsenmiş davranış kurallarına aykırı davrandığınızda öz eleştiri yapıyor musunuz ?</p> <p>4-Eleştiriler, öneriler doğrultusunda çalışmalarınızda gerekli düzenlemeleri yapıyor musunuz?</p> <p>5-Öğretim elemanlarınıza ya da arkadaşlarınıza, sizden istenilen bir konuda isteyerek yardımcı oluyor musunuz?</p>
--

Yukarıda Tablo 3'te sıralanan demokrasi ilkeleri ve bu ilkelerin davranışları doğrultusunda öğretmen adaylarında demokrasi bilinci oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Verilerin Çözümlemesi (Analizi)

Elde edilen veriler SPSS 15 programından yararlanılarak aritmetik ortalama, frekans, yüzde, standart sapma gibi betimsel istatistikler ile ele alınan değişkenlere göre t- testi (Paired Samples T Test) kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırmanın amacı doğrultusunda cevap aranan sorulara ilişkin toplanan verilerin analizleri sonucunda elde edilen bulgular ve bu bulguların yorumları yer almaktadır.

Birinci alt problemle; öğretmen adayları, demokrasi ilkelerine ne ölçüde katılmaktadırlar? sorusuna cevabı aranmıştır.

Öğretmen adaylarını demokrasi ilkelerine ilişkin görüşleri ile ilgili verilerin seçeneklere göre sayısal dağılımları, yüzde oranları ve ortalamaları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının Demokrasi İlkelerine İlişkin Görüşleri ile İlgili Verilerin Seçeneklere Göre Sayısal Dağılımları, Yüzde Oranları ve Ortalamaları

	İlkeler Her zaman Katılıyorum		Ara Sıra Katılıyorum		Kararsızım		Hiçbir Zaman Katılmıyorum		\bar{x}
	f	%	f	%	f	%	f	%	
1. İlke	270	48,4	178	31,9	60	10,8	50	9,0	3,19
2. İlke	416	74,8	115	20,6	21	3,8	6	1,1	3,68
3. İlke	158	28,3	211	37,8	113	20,3	76	13,6	2,80
4. İlke	518	92,8	19	3,4	11	2,0	10	1,8	3,87
5. İlke	409	73,3	86	15,4	36	6,5	27	4,8	3,57
6. İlke	511	91,6	20	3,6	15	2,7	12	2,2	3,84
7. İlke	377	67,6	137	24,6	33	5,9	11	2,0	3,57
8. İlke	509	91,2	37	6,6	7	1,3	5	0,9	3,88
9. İlke	509	90,2	38	6,0	7	1,3	3	0,5	3,88

Tablo 4 incelendiğinde öğretmen adayları genel olarak demokrasi ilkelerinden 4. ilkeye %92,8, 6.ilkeye %91,6, 8. ilkeye %91,2 ve 9. İlkeye de %90,2 oranında “Her Zaman Katıldıkları” gözlenirken, 3. İlkeye %28,3 ve 1. İlkeye de %48,4 oranında “Her Zaman Katıldıkları” gözlenmiştir. Yine 3. İlkeye öğretmen adaylarının %20,3’ü “Kararsızım” seçeneğini işaretlemişlerdir. Aritmetik ortalamalara bakıldığında ise 8. ve 9. İlkeye verilen cevapların ortalaması (\bar{x}) 3,88 iken, 3. İlkeye verilen cevapların aritmetik ortalaması (\bar{x}) 2,80 ve 1. İlkeye verilen cevapların ortalaması da (\bar{x})=3,19’dur. Bu sonuçlara göre öğretmen adaları 1. ve 3. İlkelere diğer ilkelere göre daha az katıldıkları anlaşılmaktadır. Kömleksiz (1984)’te Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencileri üzerine yaptığı çalışmada da o gün için benzer sonuçları bulmuştur.

2. Alt problemle; öğretmen adayları, sınıf içerisinde kendi davranışlarını demokrasi ilkelerine uygunluğu açısından nasıl değerlendirmektedirler? soruna cevap aranmıştır.

Öğretmen adaylarının demokrasi ilkelerine uygun sınıf içi kendi davranışlarını değerlendirmelerine ilişkin görüşleri ile ilgili verilerin seçeneklere göre sayısal dağılımları, yüzde oranları ve ortalamaları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmen Adaylarının Demokrasi İlkelerine Uygun Sınıf içi Kendi Davranışlarını Değerlendirmelerine İlişkin Görüşleri ile İlgili Verilerin Seçeneklere Göre Sayısal Dağılımları, Yüzde Oranları ve Ortalamaları

İlke ve Davranışlar	Her zaman Katılıyorum		Ara Sıra Katılıyorum		Kararsızım		Hiçbir Zaman Katılmıyorum		\bar{x}
	f	%	f	%	f	%	f	%	
1. İlke ve Davranışları									
1. Davranış	152	27,2	259	46,4	49	8,8	98	17,6	2,83
2. Davranış	398	71,3	36	24,4	20	3,6	4	0,7	3,66
3. Davranış	348	62,4	181	32,4	21	3,8	6	1,1	3,56
4. Davranış	345	61,8	178	31,9	26	4,7	7	1,3	3,54
2. İlke ve Davranışları									
5. Davranış	441	79,0	62	11,1	24	4,3	30	5,4	3,64
6. Davranış	376	67,4	148	26,5	20	3,6	10	1,8	3,60
7. Davranış	83	14,9	275	49,3	84	15,1	115	20,6	2,58
3. İlke ve Davranışları									
8. Davranış	204	36,6	130	23,3	78	14,0	143	25,6	2,71
9. Davranış	295	52,9	199	35,7	32	5,7	31	5,6	3,36
10. Davranış	117	21,0	238	42,7	101	18,1	101	18,1	2,66
11. Davranış	330	59,1	149	26,7	52	9,3	25	4,5	3,41
4. İlke ve Davranışları									
12. Davranış	236	42,3	106	19,0	62	11,1	153	27,4	2,76
13. Davranış	469	84,1	55	9,9	19	3,4	11	2,0	3,77
5. İlke ve Davranışları									
4. Davranış	364	65,2	158	28,3	28	5,0	7	1,3	3,57
15. Davranış	162	29,0	173	31,0	91	16,3	129	23,1	2,66
16. Davranış	198	35,5	228	40,9	86	15,4	40	7,2	3,05
6. İlke ve Davranışları									
17. Davranış	381	68,3	130	23,3	35	6,3	8	1,4	3,60
18. Davranış	283	50,7	209	37,5	47	8,4	17	3,0	3,36
19. Davranış	238	42,7	236	42,3	51	9,1	29	5,2	3,23
20. Davranış	438	78,5	87	15,6	25	4,5	7	1,3	3,71
7. İnsan aklına inanmak esastır.									
21. Davranış	338	60,6	196	35,1	16	2,9	6	1,1	3,55
22. Davranış	190	34,1	315	56,5	45	8,1	5	0,9	3,24
23. Davranış	255	45,7	253	45,3	35	6,3	8	1,4	3,37
8. İlke ve Davranışları									

24.Davranış	203	36,4	223	40,0	72	12,9	52	9,3	3,04
25.Davranış	231	41,4	240	43,0	60	10,8	22	3,9	3,22
26.Davranış	344	61,6	129	23,1	51	9,1	32	5,7	3,41
9. İlke ve Davranışları									
27.Davranış	444	79,6	83	14,9	22	3,9	7	1,3	3,73
28.Davranış	408	73,1	123	22,0	16	2,9	9	1,6	3,67
29.Davranış	370	66,3	157	28,1	26	4,7	4	0,7	3,60
30.Davranış	338	60,6	186	33,3	24	4,3	9	1,6	3,58

Tablo 5'te görüldüğü üzere, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yaklaşık üçte ikisi (% 64'ü) sınıf içerisinde “Her Zaman” demokrasi ilkelerine uygun davranışlar içerisinde bulduklarını belirtirken; yine yaklaşık dörtte biride (%23), demokrasi ilkelerine “Ara sıra” uygun davranışlar gösterdikleri anlaşılmaktadır. Yine araştırmaya katılanların “Çok az” bir kısmı da (yaklaşık %7) sınıfta demokrasi ilkelerine uygun davranışlar göstermedikleri anlaşılmaktadır. Genel olarak ortalamalara bakıldığında da ($\bar{x}=3.33$) öğretmen adaylarının yaklaşık dörtte üçüne yakını sınıfta demokrasi ilkelerine uygun davranışlar sergiledikleri anlaşılmaktadır.

Öğretmen adayları; 2.ilke 5.davranış olan “Arkadaşlarınızın ve öğretim elemanlarınızın kendi görüşlerini özgürce açıklamalarını engelleyecek “laf atma, küçümseme, el kol hareketleri” gibi davranışlarda bulunmaktan kaçınıyor musunuz?”, 4.İlke 13.davranış olan “Oylamaya konulan bir konuda, oyunuzu bir etki altında kalmaksızın, kendi düşünceleriniz doğrultusunda kullanıyor musunuz”, 6.İlke 20.davranış “Haksız bir uygulamayla karşılaştığınızda (örneğin, işlemediğiniz bir suçtan dolayı cezalandırılmak gibi), hakkınızı saptanmış kurallar çerçevesinde savunuyor musunuz?”, 9.İlke 27.davranış “Grup çalışmalarında, kendi üzerinize düşen görevleri yerine getiriyor musunuz?” ilkelerinin davranışlarına %78.5 ile %84.1 arasında oldukça yüksek katılım göstermiş olmalarına karşılık; 2. İlke 7.davranış olan “Sınıf içi etkinliklerle ilgili verilecek bir kararın, kendi düşünceleriniz doğrultusunda çıkmasını sağlamak için arkadaşlarınızı etkiliyor musunuz?” ile 3.İlke 10.davranış olan “Sınıf etkinlikleri ile ilgili bir karar verinceye değin, kararı etkilemek için elinizden gelen çabayı gösteriyor musunuz?” ilkelerine de % 14.9 ile % 21.00 arasında oldukça düşük oranda katılım göstermişlerdir.

3. Alt problemle; öğretmen adaylarının demokrasi ilkelerine katılmaları ile sınıf içi davranışlarının demokrasi ilkelerine uygunluğunu değerlendirmeleri arasında anlamlı bir fark var mıdır? sorusuna cevap aranmıştır.

Öğretmen adaylarının, demokrasi ilkelerine katılmaları ile bu ilkeler doğrultusundaki sınıf içi davranışlarını değerlendirmeleri arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını her demokrasi ilkesi için, ortalamalar arasındaki farkın test edilmesinde kullanılan “t” testiyle test edilerek sonuçlar tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Öğretmen Adaylarının Demokrasi İlkelerine Katılmaları ile Sınıf içi Davranışlarını Değerlendirmeleri Arasındaki Farklılığa İlişkin “t” Testi Sonuçları

İlkeler Davranışlar	N	\bar{x}	SS	r_x	Sd	t	p
1. İlke Davranışları	557	3,195	,9555	,086	556	-4,801	,000 *
2. İlke Davranışları	556	3,690	,5863	,150	555	2,031	,043 *
3. İlke Davranışları	554	2,815	,9965	,108	553	-,425	,671
4. İlke Davranışları	556	3,874	,5079	,181	555	18,740	,000 *
5. İlke Davranışları	557	3,576	,8091	,104	556	12,024	,000 *
6. İlke Davranışları	557	3,099	,5597	,196	556	13,224	,000 *
7. İlke Davranışları	555	3,587	,6778	,111	554	6,099	,000 *
8. İlke Davranışları	558	3,881	,4283	,155	557	22,782	,000 *
9. İlke Davranışları	553	3,896	,3786	,254	552	12,258	,000 *
Davranışları	553	3,639	,4292				

*p≤0.05

Tablo 6 incelendiğinde, öğretmen adaylarının 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9 ‘uncu demokrasi ilkelerine katılmaları ile bu ilkelere uygun sınıf içi davranışlarını değerlendirmeleri arasında $p \leq 0.05$ manidarlık düzeyinde anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bu bulgular, öğretmen adaylarının, demokrasi ilkelerine uygun davranışları, bu ilkelere katılmaları düzeyinde sınıf içinde gösteremediklerini belirlemektedir. Öğretmen adayları, “Düşünceler özgürce örgütlenmelidir (Bu örgütlenme, dernekleşmeye, partileşmeye dek uzanır).” (3.ilke) ilkesine ilişkin görüşleri ile bu ilkeye uygun sınıf içi davranışlarını değerlendirmeleri arasında anlamlı ($t: ,641, p > 0,05$) bir fark görülmemiştir. Bu ilkeyle ilgili davranışları, ilkeye katılmaları düzeyinde sınıf içinde de gösterdikleri anlaşılmaktadır.

4. Alt problemle: öğretmen adayları, öğretim elemanlarının sınıf içi davranışlarını, demokrasi ilkelerine uygunluğu açısından nasıl değerlendirmektedirler? sorusuna cevap aranmıştır.

Öğretmen adaylarının demokrasi ilkelerine uygun sınıf içi kendi davranışlarını değerlendirmelerine ilişkin görüşleri ile ilgili verilerin seçeneklere göre sayısal dağılımları, yüzde oranları ve ortalamaları tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Öğretmen Adayları, Öğretim Elemanlarının Sınıf içi Davranışlarını, Demokrasi İlkelerine Uygunluğu Açısından Değerlendirmelerine İlişkin Görüşleri ile İlgili Verilerin Seçeneklere Göre Sayısal Dağılımları, Yüzde Oranları ve Ortalamaları

İlkeler Davranışlar	Her zaman Katılıyorum		Ara Sıra Katılıyorum		Kararsızım		Hiçbir Zaman Katılmıyorum		\bar{x}
	f	%	f	%	f	%	f	%	
1. İlke ve Davranışları									
1.Davranış	81	14,5	281	50,4	85	15,2	106	19,0	2,60
2.Davranış	207	37,1	249	44,6	75	13,4	26	4,7	3,14
3.Davranış	144	25,8	259	46,4	104	18,6	49	8,8	2,89
4.Davranış	193	34,6	228	40,9	82	14,7	51	9,1	3,01
2. İlke ve Davranışları									
5.Davranış	84	15,1	221	39,6	124	22,2	122	21,9	2,48
6.Davranış	108	19,4	265	47,5	87	15,6	97	17,4	2,68
7.Davranış	156	28,0	243	43,5	98	17,6	57	10,2	2,89
8.Davranış	255	45,7	188	33,7	92	16,5	22	3,9	3,21

9.Davranış	303	54,3	175	31,4	57	10,2	21	3,8	3,36
3.İlke ve Davranışları									
10.Davranış	105	18,8	250	44,8	106	19,0	92	16,5	2,66
11.Davranış	173	31,0	246	44,1	91	16,3	47	8,4	2,97
12.Davranış	94	16,8	252	45,2	128	22,9	81	14,5	2,64
13.Davranış	185	33,2	243	43,5	84	15,1	43	7,7	3,02
4.İlke ve Davranışları									
14.Davranış	259	46,4	189	33,9	75	13,4	32	5,7	3,21
15.Davranış	99	17,7	179	32,1	66	11,8	212	38,0	2,29
16. Davranış	85	15,2	219	39,2	145	26,0	107	19,2	2,50
5.İlke ve Davranışları									
17.Davranış	55	9,9	199	35,7	144	25,8	155	27,8	2,27
18.Davranış	50	9,0	224	40,1	150	26,9	130	23,3	2,35
19.Davranış	61	10,9	180	32,3	168	30,1	146	26,2	2,28
20.Davranış	74	13,3	230	41,2	162	29,0	87	15,6	2,52
6.İlke ve Davranışları									
21.Davranış	106	19,0	234	41,9	150	26,9	57	10,2	2,71
22.Davranış	154	27,6	198	35,5	157	28,1	47	8,4	2,82
23.Davranış	79	14,2	176	31,5	142	25,4	155	27,8	2,31
24.Davranış	116	20,8	184	33,0	152	27,2	102	18,3	2,56
25.Davranış	161	28,9	256	45,9	100	17,9	35	6,3	2,98
26.Davranış	114	20,4	231	41,4	105	18,8	100	17,9	2,64
27.Davranış	128	22,9	211	37,8	150	26,9	63	11,3	2,73
7. 2.İlke ve Davranışları									
28.Davranış	161	28,9	257	46,1	101	18,1	36	6,5	2,97
29.Davranış	143	25,6	259	46,4	115	20,6	38	6,8	2,91
30.Davranış	128	22,9	265	47,5	99	17,7	62	11,1	2,82
8.İnsan onuruna saygı ve insan kişiliğine değer vermek esastır.									
31. Dav	154	27,6	209	37,5	100	17,9	91	16,3	2,76
32. Dav	296	53,0	125	22,4	86	15,4	44	7,9	3,21
33. Dav	108	19,4	147	26,3	165	29,6	133	23,8	2,41
34. Dav	72	12,9	215	38,5	165	29,6	102	18,3	2,46
9.Bireyler, anlayış ve işbirliği içinde çalışmalıdır.									
35. Dav	165	29,6	237	42,5	105	18,8	49	8,8	2,93
36. Dav	176	31,5	249	44,6	89	15,9	42	7,5	3,00
37. Dav	129	23,1	257	46,1	107	19,2	60	10,8	2,82
38. Dav	201	36,0	243	43,5	67	12,0	45	8,1	3,07
39. Dav	186	33,3	224	40,1	105	18,8	41	7,3	2,99
40. Dav	87	15,6	225	40,3	146	26,2	98	17,6	2,54

Tablo 7 incelendiğinde genelde öğretmen adaylarının yarısından fazlası (% 60 ‘ı, ortalama olarak $\bar{x} = 2.68$) öğretim elemanlarının demokrasi ilkelerine uygun sınıf içi davranışları “Orta düzeyde” gösterdikleri anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmen adayları öğretim elemanlarının % 23.16’sının “Her zaman” demokrasi ilkelerine uygun davranışlar gösterdikleri, % 49.81’nin ise “Ara sıra” demokratik ilkelere uygun davranışlar gösterdikleri anlaşılmaktadır. Öğretmen adaylarının % 20.70 “Kararsız” olduklarını ifade ederken, % 17.73 ‘ünde öğretim elemanlarının hiçbir zaman demokrasi ilkelerine uygun davranışlar sergilemediklerini ifade etmişlerdir.

Genel olarak elde edilen aritmetik ortalamalara da bakıldığında öğretmen adaylarının hem hemen yarısından fazlası öğretim elemanlarının demokrasi ilkelerine uygun davranışlar gösterdiklerine ifade etmişlerdir.

Öğretmen adayları öğretim elemanlarının demokrasi ilkelerine ilişkin 2. İlke 9.davranışta “Kendi derslerine ilişkin konularda, düşüncelerini özgürce açıklıyorlar mı?” ile 8. ilke 32.davranışta “Öğrencilerle ilgili özel ya da gizli sayılabilecek bilgileri açıklamaktan sakınıyorlar mı?” davranışlarını ortalama $\bar{x}= 3.21$ ve $\bar{x}=3.36$ oranında en fazla gösterirlerken, 4. İlke 15.davranış “Öğrencilerin önemli bir bölümünü etkileyebilecek konularda (Örneğin, derse giriş çıkış saatleri, sınav gün ve saatleri gibi) oyunuza başvuruyorlar mı?” ile 5.İlke 19.davranış “Sınıfın bir/birkaç üyesi, grupça benimsenmiş davranış kurallarına aykırı davranırsa, bu davranışın nedenlerinin sınıfça tartışılıp bir karara varılmasına olanak sağlıyorlar mı?” davranışlarını da ortama $\bar{x}= 2.28$ ve $\bar{x}=2.29$ oranında en düşük düzeyde gösterdikleri görülmektedir.

5. Alt Problemle; öğretmen adaylarının cinsiyeti ile demokrasi ilkelerine katılma düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır? sorusuna cevap aranmıştır.

Öğretmen adaylarının cinsiyeti ile demokrasi ilkelerine katılma düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla “t” test i yapılmıştır. Elde edilen “t” testi sonuçları madde bazında tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Öğretmen Adaylarının Cinsiyeti ile Demokrasi İlkelerine Katılma Düzeyleri Arasındaki Farka İlişkin “t” Testi Sonuçları

İlke	Cinsiyet	N	\bar{x}	SS	t
1. İlke	Kız	314	3,27	0,90	0,002*
	Erkek	244	3,09	1,01	
2. İlke	Kız	314	3,70	0,55	0,522
	Erkek	244	3,66	0,64	
3. İlke	Kız	314	2,73	0,99	0,062
	Erkek	244	2,89	0,99	
4. İlke	Kız	314	3,89	0,47	0,243
	Erkek	244	3,84	0,55	
5. İlke	Kız	314	3,60	0,78	0,273
	Erkek	244	3,52	0,84	
6. İlke	Kız	314	3,88	0,48	0,004 *
	Erkek	244	3,79	0,63	
7. İlke	Kız	314	3,62	0,62	0,069
	Erkek	244	3,51	0,76	
8. İlke	Kız	314	3,89	0,38	0,410
	Erkek	244	3,86	0,,48	
9. İlke	Kız	314	3,91	0,36	0,137
	Erkek	244	3,86	0,43	

p>0.05

Tablo 8’de öğretmen adaylarının cinsiyetleri ile demokrasi ilkelerine katılmaları arasındaki farka bakıldığında 2. ve 6. ilkelerle cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunurken, 1,3,4,5,7,8 ve 9. ilkelerle cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. 2. ilkedeki “Düşünceler özgürce açıklanmalıdır.” ve “Herkes yasalar önünde eşittir.” ilkelerinin aritmetik ortalamalarına bakıldığında kız öğretmen adayları

lehine anlamlı bir farkın olduğu söylenebilir. Genelde ise, demokrasi ilkelerini kullanma ile cinsiyet faktörü arasında anlamlı bir farkın olmadığı söylenebilir.

6. Alt problemle; öğretmen adaylarının branşları (sözel ve sayısal olarak) ile demokrasi ilkelerine katılma düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır? sorusuna cevap aranmıştır.

Öğretmen adaylarının branşları (sözel ve sayısal olarak) ile demokrasi ilkelerine katılma düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla “t” testi yapılmıştır. Anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır. Elde edilen “t” testi sonuçları madde bazında tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Öğretmen Adaylarının Branşları ile Demokrasi İlkelerine Katılımlarına İlişkin “t” testi Sonuçları

İlke	Branş	N	\bar{x}	SS	t
1. İlke	Sözel	328	3,19	0,96	0,953
	Sayısal	230	3,20	0,95	
2. İlke	Sözel	328	3,68	0,58	0,870
	Sayısal	230	3,69	0,60	
3. İlke	Sözel	328	2,80	1,01	0,856
	Sayısal	230	2,81	0,98	
4. İlke	Sözel	328	3,85	0,55	0,374
	Sayısal	230	3,89	0,43	
5. İlke	Sözel	328	3,53	0,85	0,225
	Sayısal	230	3,62	0,75	
6. İlke	Sözel	328	3,83	0,58	0,495
	Sayısal	230	3,54	0,70	
8. İlke	Sözel	328	3,88	0,46	0,967
	Sayısal	230	3,88	0,37	
9. İlke	Sözel	328	3,86	0,44	0,100
	Sayısal	230	3,92	0,31	

p>0.005

Tablo 9’da öğretmen adaylarının hiçbir ilkede branşları (sözel ve sayısal olarak) ile demokrasi ilkelerine katılmaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yani öğretmen adaylarının okudukları bölümlerin sözel yada sayısal olması ile onların demokrasi ilkelerini kabullenmeleri arasında bir farkın olmadığı sonucu çıkmıştır.

TARTIŞMA ve SONUÇLAR

Demokratik bir sınıf ortamı açısından Gazi Eğitim Fakültesinde okuyan öğretmen adaylarının demokrasi ilkelerine katılma düzeyleri ile bu ilkeler doğrultusunda öğretmen adaylarının hem kendilerinin sınıf içi davranışlarını hem de öğretim elemanlarının sınıf içi davranışlarını değerlendirmeleri amaçlanmaktadır. Öğretmenlerin demokratik tutum ve davranışlara sahip olabilmesi için, öncelikle bu tür ortamlarda eğitim almaları gerekmektedir. Çünkü demokrasi yaşanarak yaşatılarak öğrenilir. Sağlam (2000), Duman ve Koç(2004),(Boydak, Şener ve Türkoğlu 2009)’e göre demokratik bir sınıf ortamıyla, öğrencilerde demokratik davranışları geliştirmenin yanı sıra, öğrenci başarısının artmasına da katkı sağlayacaktır. Öyle ki otoriter yapıdaki bir sınıf ortamı, öğretmen-öğrenci arasındaki etkileşimi azaltarak, öğrenmeyi olumsuz yönde etkileyecektir.

Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adaylarının genelde demokrasi ilkelerine uygun davranışlar gösterdiği sonucu çıkmış olmasına karşılık bazı ilkelere uygun davranışlar sergilemedikleri de görülmüştür. Bu da hem okul hem de sınıflarda yeteri kadar demokrasi bilincinin oluşturulamadığını göstermektedir. Bunun temel nedeni belki de, hem okul yönetiminin hem de öğretim elemanlarının öğrencilerde demokrasi bilincini oluşturmada yeteri kadar duyarlı olmadıklarından kaynaklanmış olabilir. Öğrencilerde demokrasi bilincinin oluşturulabilmesi için bilimsel toplantılar yapılarak (konferanslar, paneller vb) hem demokrasi ilkeleri hem de, bu ilkeler doğrultusunda demokrasi bilincinin oluşturulması gerekir. Eğitimin her düzeyinde ilköğretimden başlayarak yükseköğretime kadar öğrencilerimize yukarıda da ifade edildiği gibi ya bilimsel toplantılarla ya da derslere entegre edilerek demokrasi bilinci kazandırılabilir. Özellikle demokrasi ilkeleri ve bunların davranışsal göstergeleri ders programları içerisine

entegre edilerek verilmeye çalışılmalıdır. Taçman (2009) araştırmada, öğretmenlerin demokratik tutumlarının çeşitli etmenlere göre farklılık gösterdiği görülmüştür. Gözütok (1995) tarafından yapılan benzer araştırmada ise bu farklılıklara rastlanılmamıştı. Bu farklılıkların giderilmesi ve öğretmenlere demokratik tutum ve davranışlar kazandırılması veya yükselttirilmesi için üniversiteler tarafından çeşitli seminerler, düşünce atölyeleri düzenlenmeli ve öğretmenlere öğrencilerde demokratik bilinç oluşturma, onların gelecekte demokrat bireyler olmaları için gerekli ve önemli olduğu anlayışı kazandırılmalıdır. Yapılan bu araştırmada elde edilen sonuçlar maddeler halinde sıralanmıştır.

1-Öğretmen adayları demokrasi ilkelerine oldukça yüksek düzeyde katılmaktadırlar.

2- Öğretmen adaylarının yaklaşık üçte ikisi, sınıf içinde, demokrasi ilkelerine uygun davranışlar gösterdiklerini belirtirken, yaklaşık dörtte birine yakını da, bu davranışlara “Hiç Katılmadıklarım” beyan etmişlerdir. Yine öğretmen adaylarının, “Düşünce özgürlüğünün örgütlenmelidir” ilkesine ilişkin davranışları, diğer ilkelere ait davranışlara oranla daha düşük düzeyde gösterdiklerini belirtmişlerdir.

3-Öğretmen adaylarının demokrasi ilkelerine katılmaları ile sınıf içindeki davranışlarını değerlendirmeleri arasında anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir. Bu bulgular, öğretmen adaylarının, demokrasi ilkelerine uygun davranışları, bu ilkelere katılmaları düzeyinde sınıf içinde yeteri kadar gösteremediklerini belirlemektedir.

4-Öğretmen adaylarının yarısına yakınının öğretim elemanlarının demokrasi ilkelerine uygun davranışlar sergiledikleri sonuç çıkmıştır.

5-Öğretmen adaylarının genellikle demokrasi ilkelerini kullanmaları ile cinsiyetleri arasında bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

6-Öğretmen adaylarının demokrasi ilkelerini kullanmaları ile branşları arasında bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

KAYNAKLAR

- Akbag, M.ve Deniz, L. (2003). Öğretim Elemanı ve Öğretmen Adaylarının Birbirlerine Yöneli Algıları: Transaksiyonel Analiz Açısından Bir Değerlendirme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*. Sayı 2. Cilt 3 sf 263-293.
- Aydoğan, İ.ve F. Kukul.(2003). Öğretmen ile Öğretim Üyelerinin Demokratik Davranışlarının Analizi, *Eğitim Araştırmaları*, Bahar, Sayı:11, s.23-32.
- Başar, H. (2004). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Başaran, İ.E.(1987). Demokrat Öğrenci Nasıl Yetiştirilir? *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*: 1986. Cilt: 19, Sayı:1-2, Ankara: 1987, s.111-115.
- Boydaki M. ve Diğerleri (2009). *Okul Yöneticilerinin Demokratik Tutum ve Davranışlarının Öğretmenlerin Motivasyonuna Etkisi XVIII*. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı 1-3 Eylül Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi İzmir.
- Chatterjee, M. (2003). *Democratic Classrooms: A Base for Preventing Classroom Behavior Problems*
- Demirbolat, A. (1999) Demokrasi ve demokratik eğitim, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 5 (18), 229–244.
- Demirtaş, H.(2004) *Demokratik Sınıf Yönetimi ve Üniversite Öğrencilerinin Öğretim Elemanlarının Sınıf İçi Tutum ve Davranışlarına İlişkin Görüşleri XIII*. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı 16-9 temmuz İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Duman T, G.Koç (2004) *Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretim Elemanlarının Demokratik Tutum ve Davranışlarına İlişkin Görüşleri*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı 6-9 temmuz İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Erdem, A. R. & Sarıtaş, E. (2006). Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Öğretim Elemanlarının Davranışlarının Demokratikliğine İlişkin Algıları (PAÜ Örneği), *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 525–538.
- Ergün, M. ve Duman, T. ve Kınçal, R. Y. ve Arıbaş, S. (1999) İdeal Bir Öğretim Elemanının Özellikleri *Afyon Kocatepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Dergisi*, 3.
- Gözütok, D. (1995). *Öğretmenlerin Demokratik Tutumları*, Ankara: Türk Demokrasi Vakfı Yayını.
- Genç, S. Z. ve Kalafat T. Öğretmen Adaylarının Empatik Becerileri ile Problem Çözme Becerileri. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 3(2), 135-147.
- Karakütük, K. (2001). *Demokratik Laik Eğitim*, Ankara: Anı Yayıncılık
- Kınçal, R. ve Işık, H. (2003) Demokratik eğitim ve demokratik değerler, *Eğitim Araştırmaları*. 3(11), 54–58
- Korkut, H. (1999) Öğretim üyelerinin pedagojik formasyon gereksinimleri, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 5 (20) , 477–502

- Maboçoğlu, M. (1999) Demokrasi eğitimi nasıl olmalıdır? , *Eğitim ve Bilim*, 23 (111), 56-59
- Mabovula, N. (2009). Giving voice to the voiceless through deliberative democratic school governance *South African Journal of Education* Copyright EASAVol 29: 219-233
- Miser, R. (1991) Demokrasi Eğitimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 24 (1), 49-54
- Öncül, R. (2000), Eğitim ve Eğitim Bilimler Sözlüğü, *M.E.B.Yanırları*., İstanbul, 2000.
- Sağlam, H.(2000). Sosyal Bilgiler Dersinin Demokratik Tutum Geliştirmedeki Rolü, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı:146, Ankara, 2000, s.67-71.
- Şimşek, A. (2000). *Sınıfta Demokrasi*. Ankara: Eğitim Sen Yayınları.
- Şişman, M.Turan S. (2005). *Eğitim ve Okul Yöneticiliği*.(Edt.Yüksel Özden) Ankara: PegemA Yayıncılık 2. Baskı.
- Şimşek U. ve Diğerleri (2004) Lise Düzeyinde Eğitim Gören Öğrencilerin Demokratik Tutumlarına Grupla Öğretim Yönteminin Etkisinin İncelenmesi. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*. Erzurum Sayı 9.
- Sönmez, V. (2003). Dizgeli Eğitimle Sınıf Ortamında Doğrudan Demokrasi, *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, Bahar 2003, Sayı:11, s.64-72
- Taçman, M. (2009).İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Demokratik Tutumları. *Cypriot Journal of Educational Sciences*. Cilt 1 Sayı 1 Sayfa 30-46
- Tanıllı, S. (1989). *Nasıl bir Eğitim İstiyoruz?* 3. Baskı. İstanbul: Amaç Yayıncılık,
- Topuz, H. (1989) Demokrasi Eğitiminde Boyutlar ve Sorunları (Panel: 1) *Demokrasi İçin Eğitim* Ankara: TED Yayınları.
- Variş, F. (1995). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Alkım Kitapçılık Yayıncılık.
- Wyett, J. L. (1998). John Dewey and Earl Kelly: Gaints in Democratic Education. *Education* .Vol: 119, Issue 1, 1998, 151-161
- Yağcı, E. (1998). Demokrasi ve Eğitim, *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 22 (107), 15

SUMMARY

One of the prominent factors of establishment of democracy is the knowledge of democracy. This can be realized by means of education as the principles of democracy will be established once they are combined with the school culture. The establishment of democracy is about its being recognized in each and every institution. Democracy does not belong only to the the administration of the state. The existence of a democratic class atmosphere is one of the most important factors affecting the success as well as an

important factor causing the students to develop democratic manners and behaviors. Especially the teachers who exhibit a democratic manner in the class can be models to their students. In this study, it is mainly aimed to constitute a democratic class atmosphere by means of making the prospective teacher candidates studying at Gazi University, Faculty of Education evaluate the in-class behaviors of both their instructors and their own ones with the help of the principles of democracy. The sampling of the study consists of randomly chosen 558 teacher candidates who were studying at Gazi University, Faculty of Education in 2008-2009 educational year. As the data collection tool means , the scale from the MA dissertation named as “The evaluation of the behaviors of Hacettepe university Faculty of Education evaluate instructors and students with respect of a democratic class atmosphere” prepared by Kömleksiz (1984) was used. The scale consists of three parts the first part of which explains “the Principles of Democracy”, the second part of which explains “The teacher candidates’ evaluation of their own behaviors” and, the third part of which explains “students’ evaluating the in-class behaviors of their instructors”. The first part of the scale consisting of 80 questions in three dimensions and which explains “the Principles of Democracy” has the Cronbach Alfa coefficient $\alpha = 0.83$, and its explained total variance is 61.83, the second part of which explains “The teacher candidates’ evaluation of their own behaviors” has the Cronbach Alfa coefficient $\alpha = 0.80$, and its explained total variance is 52.93 and , the third part of which explains “students’ evaluating the in-class behaviors of their instructors” has the Cronbach Alfa coefficient $\alpha = 0.76$, and its explained total variance as a whole is 44.70. The total Cronbach Alfa coefficient of the whole scale is $\alpha = 0.83.81$ and its explained total variance as a whole was estimated as 62.53. According to the findings of the research and sub problems the answers were sought. In the first sub problem; the thoughts of candidate teachers on principles of democracy were searched. It was observed that the 80% of students always agreed on the eight questions about the principles of democracy. It also shows that the students still have difficulty in showing their thoughts. In the second part the candidates’ thoughts on the evaluation of their own behaviors were asked. While nearly the two thirds of the students who took part in the study claimed that they show suitable

democratic behaviors in class; it can be seen that nearly one fourths of them sometimes show democratic behaviors in class. Under the third sub problem the thought of students' evaluating the in-class behaviors of their instructors were questioned. Generally it can be seen that more than half of the instructors show suitable democratic behaviors in class. In the fourth sub problem the variance between the gender of candidate teachers and participation into the principles of democracy was searched. Only two of nine principles show a reasonable variance according to the gender; however, there was no variance found between the gender and other seven principles. In the fifth sub problem no reasonable relation could be found in any principle between the branches (literal and numerical) and their participation into the principles of democracy. In other words it was resulted that whether the candidates own a numerical or a literal branch has no relevance with their acceptance of the principles of democracy.